

Svar till Nationella vårdkompetensrådet

En sammanställning är gjord per fråga baserat på det underlag som samlats in från det lokala rådets ledamöter. Tidsutrymmet med den korta svarstiden 11 juni, har gjort att vi inte har haft möjlighet att ha en gemensam dialog och göra en samlad bedömning/ställningstagande.

Vi har, under de månader vi varit igång i vårt regionala vårdkompetensråd, haft dialog om vikten av olika samarbeten och utvecklingsarbeten där vi knyter ihop den regionala och kommunala hälso- och sjukvården med lärosätena. Så vi är generellt positiva till ökat samarbete med bla gemensamma forskningssatsningar.

Marina Olsson, ordförande

Regionala vårdkompetensrådet Västra Sjukvårdsregionen har tagit del av frågorna om klinisk forskning. Nedan följer en sammanställning per fråga baserat på det underlag som samlats in från det lokala rådets ledamöter. Tidsutrymmet/den relativt korta svarstiden har gjort att vi inte har haft möjlighet att göra en samlad bedömning.

1. Finns det exempel på någon/några gemensamma forskningssatsningar mellan kommun/region/universitet i er region, som syftar till att öka antalet forskarstuderande och eller kliniskforskning?

Sahlgrenska akademien

Sahlgrenska akademien (SA) skriver överenskommelse med Västra Götalandsregionen (VGR) och Region Halland inför antagning av s.k. externfinansierad doktorand gällande att arbetsgivaren garanterar att forskningstid kan tas ut med bibehållen lön, under förutsättning att externa medel erhålls. Denna tid kan variera över tid beroende på tillgängliga medel. De olika sjukhusen i regionerna samt regionhälsan (primärvården) utlyser också särskilda medel för forskningstid, dels för kliniskt verksamma forskare samt antagna doktorander. T.ex. avsätts vid SA/Sahlgrenska universitetssjukhuset (SU) ALF-medel för detta ändamål, bestående av 6 månaders forskningstid under AT-tjänstgöring för läkare, samt två års halvtid för forskning (med möjlighet till förlängning två år) för antagna doktorander. Utöver detta utlyses också motsvarande tid för forskning samt projektbidrag för disputerade (post-doc bidrag) samt högre kliniska forskartjänster för mer seniora forskare som är kliniskt verksamma. De två sistnämnda möjligheter har sedan 2019 också utlysts för övriga hälsoprofessioner som är kliniskt verksamma.

Några gemensamma satsningar utgörs av forskarskolor, t.ex. 1) kliniska forskarskolan som finansieras av VGR sedan 2011. Ca 20–25 kliniska doktorander antas årligen, varav majoriteten är läkare och några enstaka utgörs av andra hälsoprofessioner. 2) Gothenburg Research School of Health Engineering, finansierad av Chalmers universitet, SA/GU samt SU/VGR. Denna satsning är avsedd att möta nya utmaningar i hälso- och sjukvården när det gäller gränslandet mellan hälsa och teknologi. Doktoranderna kommer från både SA och Chalmers och handleds av forskare från universiteten och SU. Fyra doktorander startade 2020.

Som ett led i att både säkra forskarutbildad personal vid lärosätet, samt ge möjlighet för karriärutveckling för kliniskt verksamma disputerade medarbetare, finns en strävan att öka antalet adjungerade personer från SU till SA.

Andra satsningar som är avsedda att synliggöra pågående forskning och stimulera till forskningsaktiviteter är en årlig gemensam forskningsdag mellan SA och SU med olika teman varje år.

Det saknas specifika överenskommelser och avtal mellan den kommunala hälso- och sjukvården och Sahlgrenska Akademin avseende samverkan kring externfinansierade doktorander, forskarskolor och förenade tjänster. Dock har den etablerade och väl fungerade samverkan inom utbildning sedan många år på senare år även inkluderat viss forskning i form av kommunfinansierade doktorander inom vårdvetenskap.

År 2020 slöts en avsiktsförklaring om samverkan mellan Göteborgs Universitet, Göteborgs Stad och Chalmers tekniska Högskola avseende forskning, utbildning, utveckling och innovation för en långsiktig kompetensförsörjning inom bland annat välfärdsområdet. Detta ligger helt i linje med det behov som omställningen till nära vård kräver i termer av kompletta akademiska miljöer genom samverkan med det omgivande samhället, där forskning, utbildning och innovation/utveckling är nära integrerat och där förutsättningar är etablerade i termer av en väl fungerade infrastruktur.

Högskolan Borås

Externfinansierade doktorander, ex mellan högskolan och Borås, SU, SVLC.

Kungsbacka kommun

Har en anställd sjuksköterska som via oss läser vidare.

Region Halland

Region Halland har ett samverkansavtal mellan akademi, kommuner och region för 8 st. doktorander som är medarbetare inom vård och omsorgsyriken. Syftet är att stimulera vetenskaplig utbildning i verksamhetsnära projekt med nytta för verksamheten, patienten och även kompetensförsörjningen. Det finns även ett samverkansavtal mellan region och akademien för Hälsa och välvärd (på Högskolan i Halmstad) för 2 st. doktorander.

Region Halland samverkar även frekvent med Högskolan i Halmstad som stödjande samverkanspartner i flera forskningsprojekt (medelsansökning, design, datatillgång, klinisk expertis m.m.).

Högskolan Väst

Har ökat antalet externfinansierade doktorander från 0 (2018) till 6 st 2021. Av dessa finansieras tre av två kommuner, en helt av VG-regionen och två samfinansieras av en samverkansarena (Hälsoakademin Väst) och VG regionen. Anledningarna till ökningen är flera, men framförallt att de har kraftigt ökat sin samverkan med kliniska lektorer i vården. Under de senaste fyra åren har ökning skett från två till sex och detta har utvecklat samverkansytan ännu mer.

Göteborgsregion, Skaraborgs kommunalförbund

FoU i Väst driver flera projekt ihop med medlemskommunerna som handlar om kommunal hälso- och sjukvård (KHSV). Bifogar en sammanställning över aktuella projekt.

Vi har tagit initiativ till och samlar ett forskarnätverk inom området med forskare från GU.

Vi deltar också i AgeCap, Centrum för åldrande och hälsa, Göteborgs universitet (gu.se).

[AgeCap, Centrum för åldrande och hälsa, Göteborgs universitet \(gu.se\)](http://gu.se).

I Fyrbodalen hade man tidigare, med goda erfarenheter, ett mångårigt projekt i samverkan mellan

regionen, Högskolan Väst och kommunalförbundet med gemensam utbildning för sjuksköterskor till masternivå. Några av dessa gick vidare till doktorandtjänster.

Västra Götalandsregionen (VGR)

VGR är med i flera av de samarbeten som står beskrivna från lärosätena i Västra Götaland, då står det som regionen.

2. På vilket sätt tror ni att forskarutbildning och fler forskarutbildade medarbetare kan bidra till kompetensförsörjning?

Sahlgrenska akademien

För vården- möjlighet till forskarutbildning och fortsatt forskning efter disputation är helt nödvändigt för att säkerställa och utveckla evidensbaserad hälso- och sjukvård samt att attrahera framtida hälso- och sjukvårdspersonal, både till yrket men också för att behålla medarbetare. I det nyligen presenterade huvudbetänkandet från den statliga utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård S2017:01 betonas flera nödvändiga förändringar för att nå målet om en vård som är modern, jämlik, tillgänglig och effektiv inom hela hälso- och sjukvården. Bland annat lyfts vikten av tillgänglig evidensbaserad kunskap och data, utveckling av arbetssätt, inkludering av medarbetarna samt insatser för att bidra till kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Detta förutsätter samverkan mellan vård och akademi. Den pågående omställningen av hälso- och sjukvården avser att utveckla och stärka den nära vården - den vård som invånare och patienter behöver ofta och i nära anslutning till där de bor och lever sina liv (SOU 2018:39). Detta förutsätter riktade insatser för att den kommunala hälso- och sjukvården ska vara en del av basen i hälso-och sjukvården i takt med utbyggnaden av primärvården. Riktade insatser omfattar möjligheter för samtliga vårdprofessioner till karriärutveckling, forskarutbildning och tjänster där forskning är inkluderat för att den kommunala hälso- och sjukvården ska vara en attraktiv arbetsplats som erbjuder livslångt lärande och en vård av hög kvalitet.

För lärosäten- utöver ovanstående förutsättningar kräver högskoleutbildningar akademiskt kompetenta lärare, som kan arbeta evidensbaserat och delta i vårdens forskning och utveckling. Även inom lärosätena krävs möjlighet till karriärutveckling för att attrahera forskare/lärare. Att identifiera personer som är pedagogiskt intresserade och ges möjlighet till forskarutbildning och fortsatt forskning efter disputation bidrar till lärosätenas kompetensförsörjning och skapar bättre förutsättningar för studenters lärande. Då en allt större andel av vården bedrivs utanför sjukhusen, krävs akademiskt kompetenta forskningsaktiva lärare med en gedigen kunskapsbas och förankring i primärvård och kommunal hälso- och sjukvård för att lärosätena ska kunna bidra till kompetensförsörjningen i termer av kompetenta forskningsintresserade medarbetare till den nära vården inom kommunal och primärvård.

Ökad samverkan - med olika former av samverkanstjänster och arenor för samverkan skapas ett sunt utbyte av kompetenser. Med ökad rörlighet mellan vård och akademi skapas förståelse för

varandras förutsättningar och utmaningar och ger gemensam grund för anpassning och utveckling av kompetenser inom befintliga professioner samt utveckling av nya kompetenser som svarar mot vårdens behov. Detta gäller inom alla vårdnivåer men där nuvarande avsaknad av övergripande samverkansavtal mellan akademi och kommun ställer hinder i vägen för denna utveckling inom den kommunala hälso- och sjukvården.

Högskolan i Borås

En forskarutbildad person har redskap för att utveckla, problematisera och förbättra vårdandet på ett sätt som bidrar till ökad hälsa, lindrat lidande och bättre patientsäkerhet.

Forskarutbildning och forskarutbildade medarbetare är en förutsättning för att högskolor och universitet skall ha möjlighet att bedriva undervisning och forskning av hög kvalitet. Det är således en förutsättning för att högskolor och universitet skall kunna bedriva och starta utbildningar som behövs för att säkerställa vårdens behov av kompetenta medarbetare i form av ssk, bm etc.

Det är viktigt att komma ihåg att även om forskarutbildningen är en utbildning, bidrar den till kunskapsutveckling i stor utsträckning genom att forskning publiceras i vetenskapliga internationella sammanhang.

Vad gäller vårdverksamheten så kan säkerligen kompetensförsörjningen underlättas om det finns tydliga karriärvägar för disputerade då det kan motivera vårdpersonal att stanna kvar i yrket. Flera valmöjligheter är troligen attraktivt

Kungsbacka kommun

Största utmaning är att finna rätt kompetens till det ökade hälso- och sjukvårdsansvaret och omsorgsansvaret får i kommunerna.

Genom sjukvården räddas många fler människor till livet - men de får bestående kroniska sjukdomar istället.

Genom God och Nära vård ställer Sverige om och att sjukvård i hemmet (primärvård) beräknas öka i stor omfattning mellan 2020 - 2030 och framåt.

Enligt HSL är kommunen skyldiga att bedriva forskning och vilket vi inte gör idag.

Så svaret är att vi inte kan välja bort forskningen. Vi behöver den kompetensen i Sveriges kommuner.

Region Halland

För Region Hallands verksamheter spelar kunskap en central roll. Att våra verksamheter och medarbetare bibehåller och kontinuerligt utvecklar sitt vetenskapliga kunnande har avgörande betydelse för den framtida utvecklingen. Verksamhetsintegrerad forskning och utbildning höjer medarbetares vetenskapliga kompetens, utvecklar verksamheten i sin helhet och stimulerar till kritiskt tänkande och innovativt förhållningssätt. Allt detta gör oss bättre rustade att möta framtidens välfärdsutmaningar och de krav som finns för en god hälsa och sjukvård.

Forsknings- och utvecklingsverksamhet är även en central faktor för att attrahera och behålla kompetenta medarbetare.

Högskolan Väst

Adjunkter som disputerar är vår mest tillförlitliga källa när det gäller kompetensförsörjning av lärare. Centrala satsningar på att forskarutbilda medarbetare vid lärosäten säkerställer att kompetensen finns för sjuksköterske- och specialistsjuksköterskeutbildningar och att lärosätena får förutsättningar att kompetensförsörja vården – en positiv spiral med andra ord.

Göteborgsregion, Skaraborgs kommunalförbund

Vetenskapligt skolad personal har en obestridligt viktig plats i kompetensförsörjningen. Det är inte ovanligt att kommuner köper in olika tjänster för kompetensutveckling. Det kan handla om korta utbildningar som inte är kvalitetssäkrade. Genom att ha disputerad personal som arbetar i verksamheterna bygger man in kunskapsperspektiv och kritiskt tänkande i själva organisationen.

Inom delar av näringslivet och i den regionalt drivna hälso- och sjukvården är detta självklarheter och ett sätt att skapa och bibehålla hög kompetens i verksamheterna.

Västra Götalandsregionen

Vi behöver ständigt tillföra ny kunskap till våra verksamheter som en viktig del i att utveckla hälso- och sjukvården. Vi behöver arbeta både med ständiga förbättringar och större förändringsarbete och här är forskarutbildade medarbetare en viktig resurs. Att medarbetare bibehåller och kontinuerligt utvecklar sitt vetenskapliga kunnande har avgörande betydelse för den framtida utvecklingen. Verksamhetsintegrerad forskning och utbildning höjer medarbetares vetenskapliga kompetens, utvecklar verksamheten i sin helhet och stimulerar till kritiskt tänkande och innovativt förhållningssätt. Att ha möjligheter att gå forskarutbildning och att forska, och andra utvecklingsmöjligheter, är viktigt för att vara en attraktiv arbetsgivare och kunna behålla medarbetare.

3. Har ni förslag på åtgärder som skulle kunna främja antalet doktorander/post doc/akademiska tjänster inom kommun/region/universitet.

Sahlgrenska akademien (SA)

En stor utmaning framöver är att säkerställa samverkanstjänster (t.ex. kombinationsanställning/kliniska lektorat/ adjungering) även mellan lärosäte och kommun/primärvård. Det föreligger fortfarande formella hinder för denna typ av anställningar och det behöver utvecklas möjligheter för detta, i syfte att säkerställa akademisk kompetens även i kommunal- och primärvård. Inte minst för att genomföra den omställning av vården som innebär förskjutning från slutet, högspecialiserad vård till nära vård. Detta kräver gemensamma satsningar både för lärosäten som ska utbilda morgondagens hälso- och sjukvårdspersonal, samt att forskning behöver utvecklas och bedrivs även inom dessa framtida verksamheter. Vi ser en försiktig men ändå expansiv utveckling avseende förenade tjänster mellan kommun och akademi både avseende adjungeringar av kompetenta forskarutbildade medarbetare från kommunen in till akademien, och skräddarsydda projektkombinationsanställningar för universitetslektorer från akademien ut till kommunen. Exempel på mervärden med en utvecklad samverkan mellan akademien och kommun omfattar initiering av gemensamma forskningsprojekt, utveckling av läraktiviteter, kliniska seminarier/examinationer, interprofessionellt lärande och verksamhetsintegrerade examensarbeten

som bidrar till ett systematiskt evidensbaserat utvecklingsarbete i vården. Vår erfarenhet från samarbetet med Sahlgrenska Universitetssjukhuset är att en sådan utveckling stöds av förenade tjänster som agerar brygga mellan vård och akademi.

Högskolan i Borås

En grundläggande förutsättning är högkvalitativ grund-, specialist-, och masterutbildning. F.a. masterutbildningar kan bidra till att fler tar steget att forska. Sedan handlar det nog i hög utsträckning om att ge kliniskt verksamma sjuksköterskor möjlighet att forska, både ekonomiskt och genom att lärosäten har möjlighet att erbjuda forskarutbildning och handledning. Samverkan mellan lärosäten och kommuner/regioner/universitet är avgörande.

Gemensamma projekt, samfinansiering av doktorander, tydliga vägar och möjligheter för forskare inom högskola/universitet att söka projektmedel för att anställa doktorander och postdokforskare. Plattformer för samverkan kring projekt. Finansieringen av doktorander och postdok är en kärnfråga.

Kungsbacka kommun

Kommunala utbildningar behöver innehålla universitetspoäng, så att de högskole- och universitetsutbildade medarbetare/chefer som vi har får fortbildning genom akademierna. Således kan också möjligheterna till karriär öka inom kommunen. Och vi behöver doktorander och forskare inom kommunerna precis som regionerna. Vi lyder under samma lagstiftning.

Men vi behöver de ekonomiska resurserna så att vi möjliggör detta. En reglering mellan region och kommun kanske behövs i samband med att arbetsuppgifterna ställs om och ska utföras i kommunerna.

Region Halland

Det är viktigt att den finns en tydlig karriärmöjlighet (beskriven plan med olika karriärmöjligheter för medarbetare) med lämpliga tjänster ex. kombinationstjänster för alla personalkategorier. Att söka EU medel genom regional samverkan för projekt inom FoU-området bör vara ett prioriterat steg för att komma framåt i denna fråga.

Högskolan Väst

Flera kommuner som har samfinansierade doktorander. Det finns en okunskap i kommunala/regionala organisationer av vad en disputerad sjuksköterska kan bidra med till verksamheten, "nyttan" behöver tydliggöras. Centrala stimulansåtgärder är av stor vikt – riktade medel för 1) finansiering av sjuksköterskors doktorandtjänster inom såväl kommunal som regional verksamhet samt 2) universitetsadjunkter.

Göteborgsregion, Skaraborgs kommunalförbund

Det finns redan goda exempel: Med medel från Forte (inom ramen för programmet Tillämpad välfärdsforskning) görs just nu en tioårig satsning på FYS. [Hem - Forskarskolan för yrkesverksamma i socialtjänsten \(forskarskolanfys.se\)](http://Hem-Forskarskolan-fyrkesverksamma-i-socialtjansten-forskarskolanfys.se)

Inom ramen för detta gjordes en film med Fokus: forskning i socialtjänsten: [Fokus: forskning i socialtjänsten: Doktor - i praktiken - YouTube](http://Fokus-forskning-i-socialtjansten-Doktor-i-praktiken-YouTube)

På uppdrag av Formas görs just nu en förstudie för en kommande satsning på en forskarskola för hållbart samhällsbyggande. Bifogar ppt-presentation.

Sedan handlar det också till mycket stor del om en utveckling inom de operativa verksamheterna själva – där man behöver skapa möjligheter till karriärutveckling, innehåll i tjänster etc som gör det fortsatt intressant att verka inom dessa. Det finns en ovana vid att veta hur man kan använda sig av disputerad personal inom kommunal verksamhet. Här behöver man pröva sig fram men också aktivt arbeta med olika former.

I Kapstaden arbetade man med "embedded researchers" där doktorander arbetade i en kommunal verksamhet, med frågor aktuella för densamma, under sin doktorandtid – med handledning etc från universitetet och där avhandlingen behandlade en forskningsfråga ställd av den praktiska verksamheten.

Inom ramen för Riksbankens jubileumsfond arbetar man med "flexitforskare" – där en disputerad forskare inom samhällsvetenskap/humaniora under ett par år arbetar i en operativ verksamhet (vi har en flexitforskare på FoU just nu).

4. Övriga generella inspel rörande forskarutbildning och dess betydelse för kompetensförsörjning.

Sahlgrenska akademien

Forskningsanslagen, liksom utbildningsanslagen till lärosätena har urholkats över tid. Möjligheter till forskarutbildning och klinisk forskning baseras till största delen på forskningsanslag där större etablerade forskargrupper i första hand konkurrerar om statlig forskningsfinansiering. Detta riskerar att skapa ojämlikheter och obalans i möjligheter att utveckla olika områden inom hälso- och sjukvården, samt bidra till olika förutsättningar att säkerställa kompetensförsörjning i både hälso- och sjukvården samt inom lärosäten. Inte minst behöver särskilda medel för hälsoprofessionerna tillsättas som främjar hälso- och sjukvårdens utveckling. Detta kräver förutsättningar i form av en etablerad avtalsreglerad infrastruktur mellan vård och akademi som utvecklar och bevakar former för samarbete kring utbildningar, forskning och utveckling för hälsoprofessionerna och därtill knutna ämnesområden. Etablering av ett sådant unikt nationellt samverkansorgan mellan vård och akademi har visat sig bidra till utveckling och målsättning av hälsoprofessionsutbildningar, säkring av representation av ledamöter i bedömningsgrupper och fastställda grunder för prioritering och fördelning av medel avsatta för forskning och utveckling inom hälsoprofessionernas verksamhetsområden samt initiativ till och uppföljning av kvalitetssäker infrastruktur och bemanning, inklusive karriärvägar för verksamhetens särskilda uppdrag. En angelägen fråga för samverkansstrukturen är att verka för riktade ALF-medel för hälsoprofessionerna vilket även har lyfts i den nationella ALF-gruppen. Detta ligger i linje med regeringens särskilda utredning om framtidens specialistsjuksköterska (2018) som föreslår ett s.k. VULF avtal om 200 miljoner för att ge bättre förutsättningar för vårdvetenskaplig forskning och förenade anställningar. Förslaget är positivt och bör omfatta samtliga hälsoprofessioner.

Ett annat problem som ofta lyfts är läkares minskade intresse att genomgå forskarutbildning. Både s.k. forskar-AT och forskar-ST är satsningar som syftar till att främja förutsättningar för forskarutbildning parallellt med utbildningen till specialistläkare.

Kungsbacka kommun

Det är viktigt att satsa på våra medarbetare/chefer som vill gå vidare men ändå vara anställda att kvar hos oss!

Region Halland

Viktigt att politiker och höga tjänstemän tydligt betonar vikten att Forskning och Utvecklingsfrågor är av central betydelse för framtida kompetensförsörjning (både för att behålla kompetent personal men även att göra dessa yrken mer attraktiva).

Högskolan Väst

Forskarutbildning och centrala stimuleringsåtgärder som finansiering av doktorandtjänster är essentiella för att lärosätena ska kunna kompetensförsörja vården samt att disputerade sjuksköterskor i vårdverksamheterna starkt bidrar till vården utveckling och som stöd till lärosätenas utbildningar.

Göteborgsregion, Skaraborgs kommunalförbund

Detta är ett cirkulärt förhållande. Mera utbyte akademi – praktik skapar både bättre forskning och bättre praktik. Kommuner ser ofta inte nyttan med t ex vetenskapliga artiklar ”som bara skrivs för meritering i internationella tidskrifter”, men missar då att deras verksamheter blir osynliga i vetenskapliga sammanhang och därmed också osynliga i kurslitteratur på t ex de utbildningar som utbildar för kommunal verksamhet.

Akademien ser ofta kommunerna mest som ”möjlig empiri” och missar då att de kan få hjälp att ställa mycket vassare forskningsfrågor i olika studier. För att inte tala om relevansen i forskningen.

Västra Götalandsregionen

VGR håller med Halland om att det är viktigt att den finns en tydlig karriärmöjlighet med lämpliga tjänster ex. kombinationstjänster för alla personalkategorier. Att som medarbetare kunna forska och samtidigt vara kvar i klinisk verksamhet. Att genom regional samverkan se vilka möjligheter det finns att stimulera så att både den kommunala vården och den regionala vården utvecklar kombinationstjänster, både för sig och tillsammans kan var ett sätt.